

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Συντροφιά...με ένα ημερολόγιο»

ΣΟΦΙΑ ΚΟΛΟΣΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάκια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Συντροφιά... με ένα ημερολόγιο

Δημιουργός

Σοφία Κολοσίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Δημοτικού

Τμήματα συνδιδασκαλίας

Χρονολογία

Ιανουάριος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

«Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού», τεύχος β΄, ενότητα: *Έλα στην παρέα μας*, κεφάλαιο: *Από το ημερολόγιο του Ελτόν*.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

Νεοελληνική Λογοτεχνία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Γεωγραφία

Αισθητική Αγωγή: Εικαστικά

Ιστορία

Μαθηματικά

Φυσικά

Χρονική διάρκεια

13+ διδακτικές ώρες

Χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

Εικονικός χώρος: GoogleDrive

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την αποτελεσματική πραγματοποίηση και ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων που προτείνονται στο σενάριο, θα πρέπει οι μαθητές/τριες να έχουν εξοικειωθεί με στοιχειώδεις λειτουργίες των Η/Υ (χρήση περιβάλλοντος κατασκευής κειμένου και παρουσίασης, αντιγραφή-επικόλληση, αποθήκευση). Θα πρέπει, επίσης, να γνωρίζουν τον τρόπο πλοήγησης στην ιστοσελίδα του ηλεκτρονικού [Λεξικού της κοινής νεοελληνικής](#) στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η προηγούμενη συνεργασία των μαθητών/τριών σε ομάδες ή έστω дуάδες.

Ο/Η εκπαιδευτικός, για να εξασφαλίσει μια, όσο το δυνατόν, ομαλή και δίχως προβλήματα εφαρμογή του σεναρίου, θα πρέπει, πριν την πραγματοποίησή του στην τάξη, να έχει περιηγηθεί στις προτεινόμενες ιστοσελίδες και τα λογισμικά, ώστε να γνωρίζει πώς να κατευθύνει τους μαθητές και να αποκλείσει το ενδεχόμενο κάποια από αυτά να είναι ανενεργά τη χρονική στιγμή της εφαρμογής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο είναι πρωτότυπο στη σύλληψη.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο κινείται γύρω από τον όρο «ημερολόγιο» και τις διαφορετικές σημασίες που μπορούμε να του αποδώσουμε. Αρχικά, εισάγεται το θέμα με τη βοήθεια της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών για τα ημερολόγια και τη συμπλήρωση ή διόρθωση των απόψεών τους με τη χρήση του ηλεκτρονικού λεξικού. Στη συνέχεια, τα παιδιά, χωρισμένα σε ομάδες, έρχονται σε επαφή με τα χαρακτηριστικά τριών ειδών ημερολογίου (τοίχου, τσέπης και επιτραπέζιο) και συγγράφουν ένα κείμενο, το οποίο εμπλουτίζεται με φωτογραφικό υλικό από κάποια άλλη ομάδα. Έπειτα, διεξάγεται μια μικρή έρευνα με αφορμή την ενδεχόμενη επιθυμία των μαθητών/τριών να αγοράσουν ένα ημερολόγιο. Η έρευνα αφορά τη θεματολογία διαφόρων ημερολογίων (τα οποία έχουν μορφή ατζέντας) σε συνάρτηση με το κόστος τους. Ζητούμενο εδώ είναι να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τη σημαντικότητα της αναζήτησης και οργάνωσης πληροφοριών πριν την απόφαση αγοράς οποιουδήποτε προϊόντος και τον μικρό βαθμό δυσκολίας για κάτι τέτοιο, αν γνωρίζει κανείς τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να κινηθεί.

Ακολουθεί η επεξεργασία υπερκειμένων με θέμα τη μέτρηση του χρόνου. Στόχος εδώ είναι η εξοικείωση με την πολλαπλή διαστρωμάτωση της οργάνωσης των πληροφοριών ενός κειμένου, και όχι τη γραμμική ανάγνωσή του. Οι ομάδες καλούνται στο τέλος να συν-κατασκευάσουν απαντήσεις σε ασκήσεις στο Google Drive ανιχνεύοντας τις δυνατότητες παράλληλης γραφής και συγκρίνοντάς τες με τις πιο παραδοσιακού τύπου αντίστοιχες συνεργατικές πρακτικές που εφάρμοσαν στην προηγούμενη δραστηριότητα. Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες εξετάζουν ιστοσελίδες όπου η χρήση ημερολογίων έχει διαφορετικό κίνητρο (π.χ. ενημερωτικό χαρακτήρα για συμμετοχή σε ψυχαγωγικές πρακτικές) ή διαφορετικό αποτέλεσμα (π.χ. τα ημερολόγια ως ιστορική πηγή). Τέλος, συνδέεται η έννοια του χρόνου με την τέχνη

και εξετάζεται η ζωγραφική του Νταλί και η ποίηση του Καβάφη. Ολοκληρώνονται οι δραστηριότητες με τη δημιουργία ενός ομαδικού ημερολογίου, το οποίο επιμελούνται τα ίδια τα παιδιά.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το παρόν σενάριο αντιλαμβάνεται τις διδασκαλίες των εκάστοτε διδακτικών δίωρων ως μακροκειμενικά είδη (macrogenres), τα οποία εμπεριέχουν πλήθος προφορικών και γραπτών κειμενικών ειδών (Christie 2002: 97). Με αυτή τη λογική το σενάριο μπορεί να αποτελέσει ένα διδακτικό μακροκειμενικό είδος (curriculum macrogenre) με τα διδακτικά δίωρα ως μακροκείμενά του (ό.π.). Η δομή των διδακτικών δίωρων μπορεί γενικά να αποτυπωθεί με το σχήμα Έναρξη-Δραστηριότητες-Σύνοψη/Αξιολόγηση (Ε-Δ-Σ/Α), ένα σχήμα που προέκυψε από ανάλογο προτεινόμενο σχήμα του Κουτσογιάννη (2011). Το κάθε μέρος εκ των τριών περιλαμβάνει διδακτικά συμβάντα, η ανάλυση των οποίων μπορεί να μας δώσει πληροφορίες για τις μαθητικές ταυτότητες που καλλιεργούνται, τις γνώσεις για τον κόσμο και τη γλώσσα και τους γραμματισμούς (Κουτσογιάννης 2012).

Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων, όπου ήταν εφικτό, άντλησε από μια περισσότερο πολυτροπική οπτική, για να ενσωματώσει σημειωτικούς πόρους πέρα από την ίδια τη γλώσσα (π.χ. θέση των θρανίων, κίνηση εκπαιδευτικού κλπ.) με σκοπό να συμπεριλάβει νοήματα που δημιουργούνται ή υπονοούνται με τρόπους όχι μόνο γλωσσικούς (Kress κ.ά. 2005).

Η αξιολόγηση σε κάθε διδακτικό δίωρο επιχειρήθηκε να ενσωματώνει πρακτικές που δε στηρίζονται στην ατομική καταγραφή γνώσεων που αποκτήθηκαν με αποστήθιση, αλλά στην ομαδική ή/και ατομική ενασχόληση με αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες επαναληπτικού χαρακτήρα, όπου εφαρμόζονται γνώσεις και στρατηγικές που κατακτήθηκαν μέσα από την εμπλοκή των παιδιών με επικοινωνιακού τύπου πρακτικές. Τις πρακτικές αυτές είναι βασικό ότι τις ακολουθεί

ανατροφοδότηση. Στόχος δεν είναι η «αποθήκευση» γνώσεων. Είναι η εξοικείωση με στρατηγικές που καθιστούν τους μαθητές/τριες ικανούς να αναζητούν τη γνώση, να τη χειρίζονται και να την προσαρμόζουν κατάλληλα ανάλογα με τα εκάστοτε επικοινωνιακά πλαίσια στα οποία καλούνται να δράσουν.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Συνειδητοποίηση του τεμαχισμού του χρόνου από τον άνθρωπο με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες του.
- Εξοικείωση με την ιδέα πως η εκάστοτε μέτρηση του χρόνου αποτελεί σύμβαση, κατασκευή κοινά αποδεκτή μεταξύ μιας ομάδας ανθρώπων με σκοπό την αμοιβαία επικοινωνία, συνεργασία και επίτευξη στόχων.
- Συνειδητοποίηση της αντικειμενικής μέτρησης του χρόνου με τις κοινά αποδεκτές μονάδες μέτρησης αλλά και την υποκειμενικότητα του χρόνου, που επηρεάζεται από τις προσωπικές μας εκτιμήσεις.
- Συσχετισμός του μοτίβου, όπως το γνώρισαν οι μαθητές στο μάθημα των Μαθηματικών, με καθημερινές επαναλαμβανόμενες πρακτικές.
- Γνωριμία με τον τρόπο μέτρησης του χρόνου στο παρελθόν και τα αντίστοιχα όργανα μέτρησής του.
- Ανάδειξη της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς στον τομέα της αστρονομίας και των φυσικών επιστημών.
- Γνωριμία με τις κινήσεις του ήλιου, της γης και της σελήνης και τα αντίστοιχα ημερολόγια που προκύπτουν από τις κινήσεις αυτές.
- Γνωριμία με τις φάσεις της σελήνης.
- Συσχετισμός συγκεκριμένων περιοχών στον πλανήτη γη με τον τρόπο που προσπέφτουν σε αυτόν οι ακτίνες του ήλιου.

- Συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας των αρχαίων τεχνολογικών επιτευγμάτων και της συνεισφοράς τους στον σύγχρονο κόσμο.
- Ευαισθητοποίηση ως προς την τέχνη (η ζωγραφική του Νταλί και η ποίηση του Καβάφη) έχοντας ως θεματική τον χρόνο.
- Ενεργοποίηση και συμμετοχή σε καλλιτεχνικής φύσεως δημιουργήματα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Επαφή με την έννοια του «θέματος» σε μια λέξη (π.χ. ημερ*).
- Εξοικείωση με το ενδεχόμενο ύπαρξης δύο ίδιων μορφολογικά θεμάτων που όμως δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων.
- Χρήση του τόνου για τη διαφοροποίηση της σημασίας μορφολογικά ίδιων λέξεων.
- Επαφή με το επίθημα –αίος και τη διαφορετική σημασία που προσδίδει σε ουσιαστικά και επίθετα.
- Εξοικείωση με υβριδικό κείμενο περιγραφής σε συνδυασμό με επιχειρηματολογία.
- Εξοικείωση με το κειμενικό είδος του προσωπικού ημερολογίου και του ημερολογίου έτους.
- Εξάσκηση προφορικού λόγου ως προς την επιχειρηματολογία απόψεων τους και την παρουσίαση εργασίας.
- Επαφή με τον επιστημονικό λόγο που διέπει την παρουσίαση/εισήγηση θεμάτων των φυσικών επιστημών (ονοματοποιήσεις).
- Ενασχόληση με τους ρηματικούς χρόνους και τη ρηματική όψη (ενεστώτας, αόριστος, παρατατικός) σε επιστημονικά κείμενα ιστορικού περιεχομένου.
- Επαφή με τον ποιητικό λόγο του Καβάφη.

Γραμματισμοί

- Εξοικείωση με το ηλεκτρονικό λεξικό και τις δυνατότητες που προσφέρει.

- Εξάσκηση στην ανάγνωση υπερκειμένου (hypertext).
- Επαφή με την ταυτόχρονη συνεργατική συγγραφή διαδικτυακού εγγράφου στο GoogleDrive, τις δυνατότητες και τα οφέλη της.
- Εξοικείωση με την ανάγνωση και επεξεργασία δεδομένων σε ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.
- Οργάνωση δεδομένων και κατασκευή γραφήματος ως μέρος έρευνας για την ολοκληρωμένη παρουσίαση αποτελεσμάτων.
- Εντοπισμός πληροφοριών σε βίντεο.
- Εξοικείωση με τη δημιουργία ψηφιακού ημερολογίου (2013-2014), το οποίο θα διακοσμηθεί και θα εμπλουτιστεί με προσωπικές επιλογές των παιδιών.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές/τριες με την εμπλοκή τους στις δραστηριότητες του σεναρίου, οι οποίες πραγματοποιούνται ομαδικά (άλλοτε δύο ομάδες των τριών και άλλοτε τρεις δυνάδες, ανάλογα με τις απαιτήσεις της δραστηριότητας), αναπτύσσουν τη δεξιότητα της συνεργασίας και τον σεβασμό της γνώμης του άλλου. Ζητούμενο είναι σταδιακά να ξεπεράσουν το αναγκαίο στάδιο της καθοδήγησης από τον/την εκπαιδευτικό και βαθμιαία να επιχειρήσουν να εργαστούν περισσότερο αυτόβουλα, μέχρι να κατακτήσουν τις απαραίτητες στρατηγικές και γνώσεις, ώστε να εργάζονται ανεξάρτητα και να αυτενεργούν. Ο τρόπος με τον οποίο είναι δομημένες οι δραστηριότητες παρέχει στους μαθητές πλήθος διαθέσιμων σημειωτικών πόρων, που στόχος είναι να αξιοποιηθούν δημιουργικά από τα παιδιά, τα οποία θα αναγνώσουν υπερκείμενα και θα συν-κατασκευάσουν τα δικά τους πολυτροπικά κείμενα αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες ως προς τον σχεδιασμό και την υλοποίησή τους. Οι μαθητές/τριες συμμετέχοντας στα στάδια της εκάστοτε δραστηριότητας ενεργοποιούνται και καλούνται α) να κάνουν επιλογές, τις οποίες αιτιολογούν με επιχειρήματα και β) να διαμορφώσουν απόψεις σκεπτόμενοι/ες κριτικά με βάση όσες πληροφορίες προέκυψαν από τη θεματική τους αναζήτησή.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι καθοδηγητικός και συντονιστικός. Δεν παρουσιάζεται ως μοναδική πηγή γνώσης, αλλά παροτρύνει τους μαθητές να αναζητήσουν τη γνώση δίνοντάς τους συμβουλές ως προς τον τρόπο αναζήτησης. Εδώ πρέπει να σημειωθεί πως σε καμία περίπτωση η γνώση δεν είναι στόχος να κατακτηθεί μέσω της αποστήθισης κανόνων και πληροφοριών. Ζητούμενο είναι η γνώση για τον κόσμο και τη γλώσσα να προσεγγιστεί από μια λειτουργική/επικοινωνιακή σκοπιά.

Περισσότερες λεπτομέρειες γενικότερα παρουσιάζονται στη συνέχεια στο Ε.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η σπειροειδής διάταξη της ύλης στα εγχειρίδια της Γλώσσας, αλλά και σε εγχειρίδια άλλων γνωστικών αντικειμένων, είναι γεγονός. Η ενασχόληση με τα ημερολόγια καταγραφής προσωπικών στιγμών και εμπειριών και οι αναφορές στα ημερολόγια με τη μορφή του χωρισμού του έτους σε μήνες αποτέλεσε την αφορμή για τη σύνταξη ενός σεναρίου που θα περιέχει και τα δύο αυτά κειμενικά είδη και θα έδινε τη δυνατότητα να εφαρμοστούν δραστηριότητες στην Γ' τάξη, αλλά και σε τμήματα συνδιδασκαλίας ολιγοθέσεων σχολείων.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το συγκεκριμένο σενάριο συνδέεται με τους στόχους του κεφαλαίου *Από το ημερολόγιο του Ελτόν* («Γλώσσα Γ' Δημοτικού», β' τεύχος, ενότητα 2.3 *Έλα στην παρέα μας*, σ. 46-48) και τους προεκτείνει δίχως να ξεφεύγει από τα πλαίσια της στοχοθεσίας του Αναλυτικού Προγράμματος. Η ημερολογιακή αναφορά γεγονότων συνδέεται και με τους στόχους του κεφαλαίου *Αγαπητό μου ημερολόγιο* («Γλώσσα Γ' Δημοτικού», α' τεύχος, ενότητα 1.2 *Στο σπίτι και στη γειτονιά*, σ. 28-31).

Εξαιτίας της ιδιαίτερης φύσης του τμήματος στο οποίο διδάσκει η συντάκτρια του σεναρίου, λόγω της συνδιδασκαλίας τριών τάξεων (Β' - Γ' - Δ', με τις Γ' και Δ'

να παρακολουθούν τον κύκλο της Γ΄), δόθηκε προσοχή, ώστε να συμπεριλαμβάνονται στο παρόν σενάριο στόχοι που να είναι συμβατοί των ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ ως προς το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων που εμπλέκονται στις δραστηριότητες. Η Β΄ τάξη άλλωστε ασχολείται με τους μήνες, τον αριθμό των ημερών του κάθε μήνα και την εβδομάδα στο βιβλίο της Γλώσσας (τεύχος α΄, ενότητα 1.5 *Πάμε για ψώνια;*, σ. 41-50) και στο Τετράδιο Εργασιών (τεύχος α΄, ενότητα 5 *Πάμε για ψώνια;*, σ. 25-30) όπως και στη Μελέτη Περιβάλλοντος, όπου ασχολείται με τη γενικότερη έννοια του χρόνου (ενότητα 4 *Ο χρόνος*, σ. 44-47).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές με την αξιοποίηση των ΤΠΕ αντιλαμβάνονται τις δυνατότητες που τους προσφέρουν οι εφαρμογές και τα λογισμικά, όπως και το διαδίκτυο, στην αναζήτηση και εμπέδωση της γνώσης. Επίσης, η συνεργασία παίρνει νέες διαστάσεις. Η ταυτόχρονη ενασχόληση με το ίδιο κείμενο από μια ομάδα ανθρώπων που μπορεί να βρίσκονται χιλιόμετρα μακριά δίνει άλλες προεκτάσεις και δυνατότητες στο κείμενο ως συλλογικό προϊόν.

Κείμενα

Ποικίλα κείμενα

Κ. Π. Καβάφης, «[Κεριά](#)». Στο *Τα ποιήματα*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 76. Αθήνα: Ίκαρος, 1995.

Άγγελος Λιβαθινός, «[Το ημερολόγιο των Αρχαίων Ελλήνων και η μέθοδος χρονολόγησης δια των Ολυμπιάδων](#)». Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (ημ. ανάκτησης: 7/12/2013)

«[Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων](#)». Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (ημ. ανάκτησης: 14/12-2013)

Ιστοσελίδες

Πύλη για την ελληνική γλώσσα: [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#)

Βικιπαίδεια για το λήμμα «[ηλιακό ρολόι](#)»

Ιστοσελίδα αγνώστου για το [ηλιακό ρολόι](#)

[Ημερολόγια](#) από την ιστοσελίδα <http://www.bibliotopia.gr/>

[Ημερολόγιο](#) με αργίες του 2014 από την ιστοσελίδα <http://www.argies.gr/>

Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με [ακαδημαϊκό](#) ημερολόγιο.

[Σχολικό ημερολόγιο](#) από το ιστολόγιο <http://taxeiola.blogspot.gr/>

[Η περιφορά της Γης – Εποχές](#), από το ιστολόγιο του Δημοτικού Σχολείου Όσσας

Φίλοι του Τεχνικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για τον [μηχανισμό των Αντικυθήρων](#)

[Ημερολόγιο εκδηλώσεων](#) για το 2013 από τον Δήμο Αθηνών

Αποσπάσματα από [ημερολόγια στρατιωτών του 1940](#), Εκπαιδευτική πύλη Υπ.Ε.Π.Θ.

<http://www2.e-yliko.gr/>

[Ημερολόγιο εκδηλώσεων Ρόδου](#)

[Ημερολόγιο κατασκήνωσης](#) από την παιδική κατασκήνωση Skouras Camp

[Ρολόγια σαν πίνακας του Νταλί](#) από την ιστοσελίδα <http://www.jewelpedia.com/>

[Το ρολόι του Σαλβαντόρ Νταλί](#) από την ιστοσελίδα <http://www.viewz.gr/>

[Γνωμικά και αποφθέγματα του Σαλβαντόρ Νταλί](#) από την ιστοσελίδα

Γνωμικολογικόν <http://www.gnomikologikon.gr/>

Βίντεο

«[Ο χρόνος κυλά](#)», από τη σειρά της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης *Μαθημαγικά*

«[Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων](#)», από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

«[Αρχαία ελληνική τεχνολογία, κλεψύδρα αναλογική](#)», Κ. Κοτσανά

«[Η κίνηση της σελήνης γύρω από τη γη και τον ήλιο](#)», του Mogi Vicentini για το Πλανητάριο του Μιλάνο

«[How a mechanical watch works](#)», του Daniel Radeck,

«[Κεριά](#)», μελοποίηση του ποιήματος του Κ. Καβάφη, εκτέλεση: Ειρήνη Παππά, μουσική: Μίμης Πλέσσας

«[Η γη το διαστημόπλοιό μας](#)», επεισόδιο της ομώνυμης εκπομπής της NET.

Φωτογραφικό υλικό

Οι εικόνες που αξιοποιούνται στο σενάριο προέρχονται από τη μηχανή αναζήτησης της [Google](http://www.google.com) και από ιστοσελίδα ημερολογίων μάθησης <http://www.learninglogs.co.uk/>

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1ο στάδιο

Για το πρώτο στάδιο αξιοποιούμε ως αφορμή το πρώτο κείμενο του κεφαλαίου [Από το ημερολόγιο του Ελτόν](#) («Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού, β΄ τεύχος, σ. 46). Το διαβάζουμε, συζητούμε με τους μαθητές το περιεχόμενο του κειμένου και εστιάζουμε στην έννοια του ημερολογίου.

Ζητάμε από τα παιδιά να μας πουν αν η λέξη ημερολόγιο είναι σύνθετη και αν αναγνωρίζουν κάποιο συνθετικό της. Αναμένουμε ότι το πρώτο συνθετικό είναι γνωστό στα παιδιά. Το δεύτερο, αν δεν μπορούν να το εντοπίσουν, τους καθοδηγούμε και σημειώνουμε τα συνθετικά στον πίνακα. Τους ενθαρρύνουμε να εξηγήσουν τι είναι το ημερολόγιο, ώστε να αξιοποιήσουμε την προϋπάρχουσα γνώση τους γύρω από τη συγκεκριμένη έννοια. Καταγράφουμε στον πίνακα τους ορισμούς που δίνουν τα παιδιά και, στη συνέχεια, τους παροτρύνουμε να γίνει η αναζήτηση της λέξης στο [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) της Πύλης για την Ελληνική γλώσσα. Τους εξηγούμε πως η καταγραφή των ιδεών τους είναι σημαντική, γιατί στο σημείο αυτό, διαβάζοντας τον ορισμό του λεξικού, θα μπορέσουμε να ξαναγυρίσουμε στα όσα καταγράφηκαν στον πίνακα και να κάνουμε προσθέσεις και διορθώσεις. Ακολουθεί συζήτηση με βάση την ερμηνεία που δίνει το λεξικό και η αντίστοιχη επεξεργασία και συμπλήρωση των δεδομένων του πίνακα.

Η αναφορά στο ιουλιανό και γρηγοριανό ημερολόγιο δε χρειάζεται να μας απασχολήσει πολύ αλλά μπορούμε απλώς να αναφερθούμε στον Ιούλιο Καίσαρα και τον πάπα Γρηγόριο ΙΓ΄. Μπορούμε να δείξουμε φωτογραφίες τους και να

επισημάνουμε πως το ιουλιανό ημερολόγιο δεν υπολόγιζε τόσο σωστά τις μέρες του έτους (κάτι που θα μας γίνει πιο ξεκάθαρο αργότερα), με αποτέλεσμα να επιχειρήσει να το διορθώσει ο Γρηγόριος.

Έπειτα, θέτουμε έναν γρίφο: «Ποιο είναι εκείνο το επίθετο που στον πληθυντικό γράφεται ακριβώς όπως το πρώτο συνθετικό της λέξης ημερολόγιο, με μόνη διαφορά τη θέση του τόνου;». Αφού οι μαθητές ανταποκριθούν επιτυχώς στον γρίφο και εντοπίσουν ότι η λέξη που αναζητούμε είναι το επίθετο «ήμερα», τότε τους παροτρύνουμε να πληκτρολογήσουν το θέμα *ημερ στο ηλεκτρονικό λεξικό και να εξετάσουν τα αποτελέσματα που θα εμφανιστούν. Οι σελίδες των αποτελεσμάτων είναι δύο, όσες και οι ομάδες των μαθητών. Ζητάμε από τη μία ομάδα να βάλει στο «καλάθι» (επιλογή που βρίσκεται πάνω δεξιά της εκάστοτε σελίδας) όσες λέξεις πιστεύει ότι ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με την «ημέρα», ενώ από την άλλη ομάδα ζητάμε να βάλει στο «καλάθι» όσες ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη «ήμερα». Ακολουθεί ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των ομάδων στην ολομέλεια και λύνονται τυχόν απορίες. Διευκρινίζεται πως τα θέματα των λέξεων είναι ίδια. Όμως η διαφορετική θέση του τόνου είναι που μας προσφέρει τελικά τη δυνατότητα να έχουμε δύο διαφορετικές ως προς τον τονισμό και τη σημασία λέξεις.

Επόμενο βήμα είναι να δείξουμε το βίντεο «[Ο χρόνος κυλά](#)» της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης εκπαιδευτική τηλεόραση (αρχή έως 8:40) και να συζητήσουμε τα θέματα που διαπραγματεύεται. Το βίντεο γυρίστηκε σε μια αίθουσα διδασκαλίας με μαθητές μικρής τάξης του Δημοτικού.

Η εκπαιδευτικός του τμήματος στο βίντεο επεξεργάζεται μαζί με τα παιδιά θέματα που σχετίζονται με α) τους τρόπους που χωρίζουμε τον χρόνο (δευτερόλεπτα,

λεπτά, ώρες, μέρες, μήνες, έτος, πρωί, απόγευμα, εποχές) και τις μεταξύ τους μαθηματικές τους σχέσεις (π.χ. 1 λεπτό = 60 δευτερόλεπτα), β) την ανάγνωση της ώρας από ένα ρολόι επίδειξης που χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του μαθήματος και γ) τις καθιερωμένες πρακτικές στις οποίες συμμετέχει και δραστηριοποιείται ένας μαθητής στην καθημερινότητά του. Στο σημείο αυτό αναδεικνύονται δύο θέματα. Το πρώτο είναι ότι συγκεκριμένες πρακτικές πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα της ημέρας ή της εβδομάδας (π.χ. πηγαίνω σχολείο το πρωί, ενώ βόλτα στο πάρκο το απόγευμα, δεν πάω σχολείο τα Σαββατοκύριακα κλπ.), ενώ το δεύτερο αφορά τις καθημερινές ασχολίες ενός μαθητή, οι οποίες παρουσιάζονται με εικόνες πάνω σε ένα εβδομαδιαίο ημερολόγιο σε επαναλαμβανόμενη βάση, κάτι που θα συνδεθεί με τα μοτίβα των μαθηματικών και με το επίθημα –αίος που φανερώνει χρόνο (εβδομαδιαίος).

Από τα παραπάνω τα α) και β) είναι τα περισσότερο γνωστά, εκτός ίσως από τον αριθμό των ωρών ανά ημέρα, τον αριθμό λεπτών ανά ώρα και τον αριθμό των δευτερολέπτων ανά λεπτό, για τα οποία μπορούμε να αφιερώσουμε λίγο χρόνο, ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης. Τα στοιχεία που μας παρέχονται από το α) και β) λειτουργούν ως γνωστές εισαγωγικές πληροφορίες για την έννοια του χρόνου. Η προσοχή θα στραφεί κυρίως στο γ).

Η έννοια του μοτίβου είναι γνωστή στους μαθητές από το μάθημα των Μαθηματικών. Εδώ θα γίνει προσπάθεια να συνδεθεί, εκτός από τα χρώματα και τα σχήματα, και με πρακτικές των ανθρώπων. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν το σημείο του βίντεο που δείχνει την περιγραφή των πρακτικών εντός μιας εβδομάδας.

Έπειτα, τους ζητείται να αναφέρουν αν πιστεύουν ότι ισχύει η περιοδικότητα του προγράμματος για μεγάλο διάστημα (π.χ. για μια χρονιά) και αν συμπίπτει ή όχι με το δικό τους πρόγραμμα. Στο σημείο αυτό τους ρωτάμε αν θυμούνται σε ποιο άλλο μάθημα έχουμε συναντήσει σχέδια ή/και χρώματα τα οποία επαναλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο και ρυθμό και τι οφέλη τους εξασφαλίζει ένα τέτοιο σχέδιο (π.χ. πρόβλεψη για την επιλογή χρωμάτων και σχεδίων, σιγουριά για τη συνέχεια του σχεδίου, ασφάλεια στις επιλογές των χρωμάτων, πολύ μικρό ποσοστό αποτυχίας κλπ.). Οι απαντήσεις των παιδιών μπορούν να γραφούν συνοπτικά στον πίνακα. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τη χρησιμότητα ή όχι του προκαθορισμένου επαναλαμβανόμενου προγράμματος στη ζωή μας. Ζητάμε από τις ομάδες να συσκεφτούν και να μας πουν τα θετικά και τα αρνητικά του γεγονότος ότι ακολουθούν σε εβδομαδιαία βάση π.χ. το σχολικό πρόγραμμα ή κάποιο άλλο. Τα αποτελέσματα ανακοινώνονται στην ολομέλεια και εξάγονται συμπεράσματα.

Τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν επίθετα που να τελειώνουν σε -αίος τα οποία δηλώνουν περιοδικά γεγονότα (π.χ. μηνιαίο περιοδικό) ή/και χρονική διάρκεια (π.χ. ωριαίο ή εβδομαδιαίο πρόγραμμα). Διευκρινίζουμε ότι περιοδικός είναι αυτός γίνεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα/περιόδους ή επαναλαμβάνεται με τον ίδιο ρυθμό. Έπειτα, ανακοινώνουν τις λέξεις που σκέφτηκαν στην τάξη. Παροτρύνουμε τους μαθητές να πληκτρολογήσουν το επίθημα *αίος στο ηλεκτρονικό λεξικό. Εκεί τους ζητάμε να ψάξουν δύο λέξεις που να δηλώνουν τόπο, προέλευση, καταγωγή (π.χ. Ναζωραίος, Ευρωπαίος, αρχαίος κλπ.). Η διαδικασία είναι ίδια με προηγουμένως. Επιλέγουν τις λέξεις, τις βάζουν στο «καλάθι» και τις ανακοινώνουν στην ολομέλεια. Τους ζητάμε να μας πουν σε τι διαφέρουν από τις λέξεις σε -αίος που γράψαμε στον πίνακα (οι μαθητές γνωρίζουν τα μέρη του λόγου που αντιστοιχούν σε επίθετα και ουσιαστικά). Εδώ ζητούμενο είναι να εντοπίσουν πως η ίδια κατάληξη μπορεί να εμφανιστεί και σε ουσιαστικά και σε επίθετα και να δώσει διαφορετικές σημασίες.

Συνοψίζοντας συμπεραίνουμε μαζί με τα παιδιά πως τα επίθημα μπορεί να είναι ίδια σε κάποιες λέξεις, αλλά αναδεικνύουν διαφορετικές σημασίες.

Διαφορετικές επίσης σημασίες έχουν δύο φαινομενικά ίδιες ως προς τη μορφή λέξεις, στις οποίες η θέση του τόνου βρίσκεται σε διαφορετικά σημεία. Τέλος, ότι ως μοτίβο μπορούν να λειτουργούν και οι πρακτικές των ανθρώπων, κάτι που έχει και τα θετικά και τα αρνητικά του (π.χ. έλλειψη δυνατότητας επιλογής συνεχώς διαφορετικών πρακτικών που θα οδηγούσε στην ανανέωση, αλλά παροχή ασφάλειας λόγω της γνώσης του αναμενόμενου).

2ο στάδιο

Για το δεύτερο στάδιο ως αφόρμηση χρησιμοποιούμε τρία ημερολόγια, ένα μηνιαίο τοίχου, ένα τσέπης και ένα μηνιαίο επιτραπέζιο, το οποίο έχει βάση και στηρίζεται όρθιο. Ως παράδειγμα παρατίθενται οι παρακάτω εικόνες.

Τα δείχνουμε στα παιδιά και τους ρωτάμε τι γνωρίζουν για το καθένα. Χωρίζουμε τον πίνακα σε τρεις μεγάλες στήλες, μια για κάθε ημερολόγιο, και σημειώνουμε τις απόψεις τους καταγράφοντάς τες επιγραμματικά στην αντίστοιχη στήλη. Μετά τη συζήτηση δίνουμε ένα σε κάθε ομάδα, η οποία θα πρέπει να το επεξεργαστεί και να γράψει ένα κείμενο, το οποίο θα παρουσιάσει αργότερα στην ολομέλεια. Το κείμενο θα πρέπει να εστιάζει στα χαρακτηριστικά του ημερολογίου και στη σύνδεσή τους με τη χρήση του. Επομένως, εξηγούμε στα παιδιά πως θα πρέπει να αναφέρουν αρχικά το όνομά του, τη χρήση του και έπειτα να το περιγράψουν ως προς το μέγεθος, το σύνηθες σχήμα, το πάχος-αριθμό σελίδων, τα υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένο κλπ. συνδέοντας και δικαιολογώντας τα χαρακτηριστικά του με τη χρήση του (π.χ. το ημερολόγιο τσέπης έχει μικρό μέγεθος

και αριθμό σελίδων, γιατί σκοπός του είναι να χωράει σε μια μικρή τσάντα ή ακόμα και τσέπη). Σημειώνουμε στον πίνακα τα στοιχεία που επισημάναμε στα παιδιά ότι πρέπει να περιλαμβάνει το κείμενό τους, έτσι ώστε να μπορούν να τα συμβουλευθούνται.

Το κείμενο που ζητάμε να συντάξουν τα παιδιά είναι μια μίξη περιγραφικού και επιχειρηματολογικού κειμένου. Είναι πολύ σημαντικό να υπενθυμίσουμε ρητά στα παιδιά τα γενικά χαρακτηριστικά αυτών των κειμενικών τύπων. Η περιγραφή θα γραφεί σε χρόνο ενεστώτα και καλό θα είναι να έχει πολλά επίθετα, για να είναι περισσότερο εύστοχη, ενώ για να στηρίζουν τις απόψεις τους θα χρησιμοποιήσουν τους αιτιολογικούς συνδέσμους («γιατί», «επειδή», «διότι»), οι οποίοι θα εισάγουν προτάσεις που θα χωρίζονται με κόμμα από την κύρια. Μπορούν να ξεκινούν τη στήριξη των απόψεών τους με εκφράσεις όπως «πιστεύω ότι», «νομίζω πως» κλπ.

Οι ομάδες γράφουν το κείμενό τους σε PowerPoint. Με την ολοκλήρωση του κειμένου η κάθε ομάδα μετακινείται σε διαφορετικό υπολογιστή με σκοπό να επεξεργαστεί το κείμενο μιας άλλης ομάδας. Ανάλογα με το είδος του ημερολογίου, το οποίο αναφέρεται στο κείμενο, τα παιδιά καλούνται να βρουν τις αντίστοιχες φωτογραφίες από αρχείο (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο 2ο στάδιο > Φωτογραφίες ημερολογίων) που υπάρχει στους υπολογιστές και να τις εισαγάγουν σε καινούριες σελίδες. Εδώ δεν προτείνεται ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο, όπως θα ήταν προτιμότερο, γιατί η Ασφαλής Αναζήτηση δεν περιορίζει τα ανάρμοστα αποτελέσματα στις αναζητήσεις «ημερολόγιο τσέπης» και «ημερολόγιο τοίχου».

Η επόμενη μετακίνηση των ομάδων σε διαφορετικό, για δεύτερη φορά, υπολογιστή θα γίνει έτσι ώστε, αφού επεξεργαστούν το κείμενο και τις φωτογραφίες των προηγούμενων ομάδων, να εισαγάγουν σε νέα σελίδα δύο φωτογραφίες από είδη ημερολογίων που δεν επεξεργαστήκαμε (π.χ. ημερολόγιο γραφείου). Τα παιδιά παροτρύνονται να πληκτρολογήσουν στη μηχανή αναζήτησης της Google τις λέξεις «επιτραπέζιο ημερολόγιο» και να επιλέξουν τις Εικόνες. Εκεί θα ψάξουν ημερολόγια

διαφορετικά από τα επιτραπέζια, τσέπης και τοίχου όπως τα συναντήσαμε. Η Ασφαλής Αναζήτηση θα πρέπει να είναι και εδώ ενεργοποιημένη.

Στη συνέχεια, παροτρύνουμε τα παιδιά να επισκεφτούν την [ιστοσελίδα μιας εταιρείας που εμπορεύεται ημερολόγια](#). Ρωτάμε αν γνωρίζει κάποιος τι είναι αυτά τα ημερολόγια που παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα και γιατί τα χρησιμοποιούμε. Αφού ακούσουμε τις απόψεις των παιδιών, τους εξηγούμε ότι υπάρχουν και ημερολόγια-ατζέντες που μοιάζουν με βιβλία. Έχουν χοντρό εξώφυλλο, με εικόνες ή σχέδια και πολλές σελίδες στο εσωτερικό τους και μας βοηθάνε να οργανώσουμε την καθημερινότητά μας, τις ασχολίες μας και τις υποχρεώσεις μας.

Έπειτα, ζητάμε να επεξεργαστούν τα ημερολόγια της πρώτης σελίδας και να βρουν τι θέμα έχουν τα πιο φτηνά, τα πιο ακριβά κλπ., να κάνουμε δηλαδή μια μικρή έρευνα, για να μάθουμε ποια θεματολογία επικρατεί ανάλογα με την τιμή. Στο τέλος θα ερωτηθούν οι μαθητές ποιο θα προτιμούσαν να αγοράσουν και γιατί συνυπολογίζοντας στην επιλογή τους το θέμα, την τιμή και φυσικά αν θεωρούν ότι χρειάζονται ένα ημερολόγιο, αν τους είναι χρήσιμο για την οργάνωση των ενδοσχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων τους. Έπειτα, ζητάμε από την πρώτη ομάδα να μειώσει το κόστος των ημερολογίων για την αναζήτηση που πρόκειται να κάνουμε, για να διαπιστώσουμε αν η παρατήρησή μας για τη θεματική των φτηνών ημερολογίων ισχύει γενικότερα. Μετακινούμε την μπλε γραμμή στα αριστερά έτσι ώστε να αναζητήσουμε ημερολόγια από 1 έως 5 ευρώ.

Η δεύτερη ομάδα βάζει όριο μεταξύ 6 έως 11 ευρώ και η τρίτη από 12 έως 17. Συμβουλευόμαστε τους μαθητές να ψάξουν σε όλες τις σελίδες που είναι διαθέσιμες για

τις συγκεκριμένες τιμές και να σημειώνουν στο πρόχειρο τη θεματική των ημερολογίων και τον αριθμό ημερολογίων που εμφανίζονται για την κάθε μία θεματική (π.χ. θρησκεία: 8 ημερολόγια). Στη συνέχεια, ξαναγυρνούν πίσω στο PowerPoint και με τις οδηγίες του φύλλου εργασίας (βλ. φάκελο συνοδευτικό υλικό, υποφάκελος 2^ο στάδιο > αρχείο «Φύλλο εργασίας γραφήματος») εισάγουν ένα γράφημα, το οποίο συμπληρώνουν με βάση τις σημειώσεις τους. Η εισαγωγή γίνεται με την παράλληλη καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού βήμα προς βήμα καθώς όλοι μαζί ακολουθούν την ίδια πορεία ανάγνωσης του φύλλου εργασίας, για να εξηγούνται τυχόν απορίες.

Το στάδιο αυτό τελειώνει με την εισαγωγή του γραφήματος, χωρίς όμως να ολοκληρώνεται η δραστηριότητα. Μένει η συνολική παρουσίαση στην ολομέλεια και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Πρώτον, για να έχει τον χρόνο ο/η εκπαιδευτικός να συγκεντρώσει τις παρουσιάσεις των ομάδων και να τις ενσωματώσει σε μία, για να προβληθούν πιο εύκολα, και δεύτερον, για να λειτουργήσει η παρουσίαση ως έναυσμα για την επόμενη δραστηριότητα.

3ο στάδιο

Το τρίτο στάδιο ξεκινά με την παρουσίαση του ενιαίου PowerPoint των ομάδων της προηγούμενης δραστηριότητας. Κάθε ομάδα έχει εργαστεί και με τις παρουσιάσεις των άλλων ομάδων, οπότε το αποτέλεσμα τείνει περισσότερο να είναι συλλογικό. Αυτή τη συλλογικότητα θα προσπαθήσουμε να την αναδείξουμε και από τον τρόπο που θα καθίσουν τα παιδιά στην τάξη και από τον τρόπο που θα συμμετέχουν στη συζήτηση. Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο στην ολομέλεια και είναι βασικό να έχουν όλοι οπτική επαφή με όλους. Καθώς θα γίνεται η παρουσίαση, τα παιδιά που έχουν εργαστεί σε συγκεκριμένο κομμάτι του PowerPoint που προβάλλεται, θα μπορούν να παρεμβαίνουν παρουσιάζοντάς το στους υπόλοιπους ή συμπληρώνοντας κάποιον συμμαθητή τους.

Ο/Η εκπαιδευτικός εδώ έχει συντονιστικό ρόλο και μπορεί να κάτσει μέσα στον κύκλο, στα πλαϊνά και όχι μπροστά, για να μη μονοπωλεί τα βλέμματα των μαθητών, με απώτερο στόχο τα παιδιά να απευθύνονται στους συμμαθητές τους και όχι στον/στην εκπαιδευτικό. Επίσης, πριν την παρουσίαση διευκρινίζεται στα παιδιά ότι η συνεισφορά του καθενός στην παρουσίαση των όσων έχουν καταγραφεί στις διαφάνειες μπορεί να γίνει με όποιο τρόπο θελήσει ο ίδιος (καθιστός, όρθιος μπροστά από την καρέκλα του, όρθιος μπροστά στην οθόνη για να έχει τη δυνατότητα να δείχνει).

Όταν ολοκληρωθεί η παρουσίαση, για να αξιοποιήσουμε τα όσα αναφέρθηκαν και συγχρόνως να μεταβούμε στην επόμενη δραστηριότητα, ρωτάμε τα παιδιά ποιες πιστεύουν ότι είναι οι διαφορές ανάμεσα στο σχολικό ημερολόγιο και σε ένα απλό ημερολόγιο έτους ενηλίκων ως προς τον τρόπο μέτρησης του έτους. Ένας μαθητής, λόγω της ιδιότητάς του, αντιλαμβάνεται και υπολογίζει το έτος με τον ίδιο τρόπο όπως και ένας ενήλικας που εργάζεται σε ένα π.χ. σούπερ μάρκετ; Για ποιον από τους δύο η διάρκεια του έτους κατά το οποίο εργάζονται είναι μικρότερη; Η διαφορά μπορεί να εντοπιστεί και σε εβδομαδιαία βάση (πενθήμερο για τον μαθητή) αλλά κυρίως σε ετήσια.

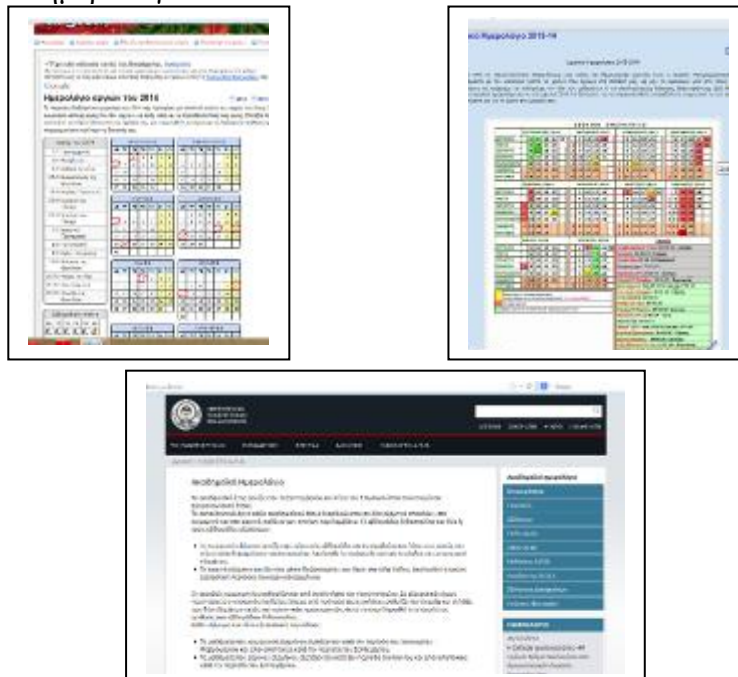
Έτσι, με αυτό το ερώτημα μπορούμε να μεταβούμε σε μια δραστηριότητα κατά την οποία θα μελετήσουν οι ομάδες την ίδια έννοια (ημερολόγιο), την οποία θα εντάξουν σε διαφορετικά πλαίσια (ακαδημαϊκό, μαθητικό και κοινό ημερολόγιο). Θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε ότι ο τεμαχισμός του χρόνου δεν είναι ίδιος, αλλά εξαρτάται από το πλαίσιο στο οποίο αναφερόμαστε, από τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές του. Για τις αργίες θα επισημάνουμε πως υπάρχουν αυτές που ισχύουν πανελλαδικά και αυτές που ισχύουν κατά περίπτωση στα μαθητικά και ακαδημαϊκά ημερολόγια.

Τέλος, θα εμπλέξουμε το τοπικό και το παγκόσμιο. Μπορούμε να αναφερθούμε στον πολιούχο άγιο της περιοχής και στην ημέρα της γιορτής του. Μπορούμε να σημειώσουμε την τοπική γιορτή της περιοχής που βρίσκεται το σχολείο μας. Για μια

πιο ευρεία γιορτή και αργία θα αναφερθούμε στα Χριστούγεννα, τα οποία γιορτάζουν οι λαοί που ασπάζονται τον χριστιανισμό. Η αναφορά στο Πάσχα, αν γίνει, θα πρέπει να περιλαμβάνει διευκρίνιση ότι μια ομάδα χριστιανών, οι καθολικοί, δεν το γιορτάζουν πάντα την ίδια ημερομηνία με τους ορθόδοξους. Υπάρχει στο σημείο αυτό διαφορετική αντιμετώπιση του ημερολογίου σε σχέση με τη θρησκεία. Αλλά σημειωτέον ότι και για τους χριστιανούς αποτελεί κινητή γιορτή.

Δίνουμε στις ομάδες τις ιστοσελίδες με τα ημερολόγια. Το [απλό ημερολόγιο](#), το οποίο είναι αρκετά εύκολο, το [σχολικό ημερολόγιο](#) και το [ακαδημαϊκό](#), το οποίο είναι το πιο απαιτητικό. Με βάση τις δυνατότητες κάθε ομάδας επιλέγουμε να δώσουμε τα ανάλογα ημερολόγια προς επεξεργασία. Επομένως, και σε περίπτωση συνδιδασκαλίας, επιλέγεται το κατάλληλο ημερολόγιο για την κάθε τάξη. Είναι συνετό να γίνεται σίγαση των διαφημίσεων από τις ιστοσελίδες. Οι ομάδες καλούνται να μελετήσουν τα ημερολόγια τους με προσοχή και να απαντήσουν σε ένα έντυπο [φύλλο εργασίας](#) (βλ. και φάκελο συνοδευτικού υλικού, έγγραφο «3^ο στάδιο_Φύλλο εργασίας επεξεργασίας ημερολογίων»). Τα φύλλα εργασίας είναι κοινά για όλες τις ομάδες με σκοπό να αναδειχθεί η διαφορετικότητα των απαντήσεων και κατ' επέκταση των ημερολογίων.

Μόλις ολοκληρωθεί η επεξεργασία των ημερολογίων και η συμπλήρωση του φύλλου εργασίας, γίνεται η παρουσίαση των απαντήσεων κάθε ομάδας χωριστά. Συγχρόνως προβάλλεται η ιστοσελίδα με το ημερολόγιο στην ολομέλεια, για να μπορούν τα παιδιά να παρακολουθούν τον σχολιασμό των απαντήσεων και να πραγματοποιούν νοερές συγκρίσεις που θα επισημάνουν αργότερα κατά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας στη σύνοψη.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να επισημάνει ότι στο απλό ημερολόγιο εκλαμβάνονται τα Σαββατοκύριακα ως αργίες, κάτι που δεν ισχύει όμως για όλα τα επαγγέλματα. Όσον αφορά το σχολικό ημερολόγιο, μπορεί να γίνει συζήτηση για μία ακόμη εσωτερική διαφοροποίηση του τρόπου που χωρίζεται το σχολικό έτος από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Για το ακαδημαϊκό έτος μπορεί να αναφερθεί ο χωρισμός του σε δύο εξάμηνα σε σχέση με το σχολικό, που χωρίζεται σε τρία τρίμηνα, και να επισημανθεί ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την τήρηση ή όχι των ημερομηνιών λήξης μαθημάτων, των εξεταστικών περιόδων κλπ.

Τέλος, ακολουθεί το κλείσιμο της δραστηριότητας. Εδώ γίνεται ανακεφαλαιωτική συζήτηση και εξάγονται συμπεράσματα για τον τρόπο που χωρίζεται ο χρόνος σε διαφορετικά πλαίσια και για να καλύψει ο άνθρωπος διαφορετικές ανάγκες. Επομένως, μέχρι εδώ, αναδεικνύεται πως, ως ένα σημείο, ο χρόνος και ο τρόπος που τον κατανοούμε αποτελεί σύμβαση και κατασκευή.

4ο στάδιο

Στο στάδιο αυτό θα ασχοληθούμε με τους τρόπους μέτρησης του χρόνου που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος από την αρχαιότητα. Η θεματική αυτή θα συνδυαστεί με την επαφή των παιδιών με υπερκείμενα στα οποία θα συναντήσουν εικόνες, βίντεο, κείμενα, σχεδιαγράμματα και προσομοιώσεις. Παράλληλα, θα αναφερθούμε σε δύο χαρακτηριστικά των επιστημονικών κειμένων που έχουν ως θεματική τους ιστορικά

στοιχεία που αφορούν τη μέτρηση του χρόνου. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι οι ονοματοποιήσεις και οι παρελθοντικοί χρόνοι, αόριστος και παρατατικός.

Για να εισαγάγουμε το θέμα, θα προβάλουμε ένα επεισόδιο από την εκπομπή «[Η γη, το διαστημόπλοιά μας](#)» της ΕΡΤ. Για να γίνει πιο κατανοητό το περιεχόμενο του βίντεο, μπορούμε να προβάλουμε πρώτα το απόσπασμα από το 01:34 έως το 03:10. Εδώ αναλύεται ο τρόπος πρόσπτωσης των ακτίνων του ήλιου πάνω στη γη, οι ισημερίες και οι εποχές. Στη συνέχεια, μπορούμε να δούμε το απόσπασμα από την αρχή έως το 01:34, όπου εξηγείται το δίσεκτο έτος. Για να μπορέσουν τα παιδιά να παρακολουθήσουν με μεγαλύτερη ευκολία το βίντεο, πρώτα προβάλλουμε το κάθε απόσπασμα χωρίς να διακόψουμε την προβολή και έπειτα δείχνουμε το ίδιο κομμάτι ξανά στα παιδιά, αλλά αυτή τη φορά το σταματάμε κατά διαστήματα, για να συζητήσουμε και να λύσουμε απορίες (π. χ. «πόσες ώρες είναι το $\frac{1}{4}$ της ημέρας;» (24:4=6 ώρες). «Γιατί αλλάζει η ημέρα της φθινοπωρινής ισημερίας από χρονιά σε χρονιά (από τις 23 Σεπτεμβρίου στις 22);»).

Μετά την ανάλυση των αποσπασμάτων δείχνουμε ένα πολύ μικρό απόσπασμα για τις ταυτόχρονες [κινήσεις της γης και της σελήνης](#) από το βίντεο του Πλανητάριου του Μιλάνου (αρχή έως 0:15). Στη συνέχεια, για να συμπληρώσουμε την κίνηση της σελήνης, δείχνουμε φωτογραφικό υλικό των φάσεων της (βλ. συνοδευτικό φάκελο, υποφάκελο 4^ο στάδιο, έγγραφο «Φάσεις σελήνης»). Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ζητάμε εθελοντές να σηκωθούν, για να αναπαραστήσουν τα τρία ουράνια σώματα. Ένα παιδί θα παριστάνει τον σταθερό ήλιο. Άλλο παιδί θα παριστάνει τη γη που γυρίζει γύρω από τον εαυτό της και τον ήλιο. Στο παιδί αυτό μπορούμε να καρφίτσώσουμε δύο ανθρωπάκια, να τους δώσουμε ονόματα και να επεξεργαστούμε με τους μαθητές σε ποιο ανθρωπάκι θα έχει μέρα και σε ποιο νύχτα κατά την κίνηση του παιδιού/γης. Το παιδί που θα υποδυθεί τη σελήνη θα πρέπει να προσέξει να έχει πάντα στραμμένη προς τη γη την ίδια του πλευρά.

Τέλος, θα δείξουμε το βίντεο για τον [μηχανισμό των Αντικυθήρων](#) του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (αρχή έως 06:15). Το συγκεκριμένο βίντεο προσφέρεται,

εκτός των άλλων, για τον σχολιασμό των όσων δηλώνει ο Γάλλος διευθυντής έρευνας και ανάπτυξης, Hublot, («θέλω να τιμήσω τους αρχαίους προγόνους μας» κλπ.), για την ανάδειξη της συνεισφοράς των νέων τεχνολογιών στη μελέτη των ευρημάτων και στον συσχετισμό της αρχαίας μας εξελιγμένης τεχνολογίας και της σύγχρονης.

Κατά την επεξεργασία των βίντεο επισημαίνουμε, όπου είναι δυνατόν, τους παρελθοντικούς χρόνους (αόριστο και παρατατικό) και δίνουμε πληροφορίες για τη ρηματική όψη. Επίσης, εντοπίζουμε τις ονοματοποιήσεις και τις επεξεργαζόμαστε με τα παιδιά. Πάντα βοηθητικό εργαλείο είναι ο πίνακας της τάξης, όπου σημειώνουμε παραδείγματα που αναλύουμε. Στο σημείο αυτό απαιτείται ρητή διδασκαλία. Αναλύεται το κειμενικό είδος που εμπεριέχει τα δύο αυτά στοιχεία, το επιστημονικό δηλαδή κείμενο με ιστορικό περιεχόμενο, το οποίο γράφεται σε επίσημο ύφος. Ως ένα δείγμα μπορούμε να αξιοποιήσουμε το [κείμενο](#) για τον μηχανισμό των Αντικυθέρων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Κάθε ομάδα θα αναλάβει από ένα κομμάτι του κειμένου και θα βρει ονοματοποιήσεις και ρήματα σε χρόνο αόριστο και παρατατικό. Στη συνέχεια, θα ανακοινωθούν όσα κατάφεραν να εντοπίσουν και θα γίνει συζήτηση ως προς τη μετατροπή των ονοματικών προτάσεων σε ρηματικές και τη ρηματική όψη.

Στην επόμενη δραστηριότητα οι μαθητές, χωρισμένοι σε δύο ομάδες των τριών ατόμων, καλούνται να επεξεργαστούν ένα υπερκείμενο σε PowerPoint (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο 4^ο στάδιο, υποφάκελος «Υπερκείμενο»). Το κείμενο είναι κοινό (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο 4^ο στάδιο, υποφάκελο «Υπερκείμενο» > έγγραφο «Υπερκείμενο ομάδων 1 και 2»), όμως η κάθε ομάδα ακολουθεί με υπερσύνδεσμο την επιλογή «ομάδα 1» ή «ομάδα 2» (στον υποφάκελο «Υπερκείμενο» το έγγραφο «Ετερόφωτη σελήνη» αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του υπερκειμένου). Οι διαφάνειες είναι εννιά για κάθε ομάδα. Σε κάποιες διαφάνειες υπάρχουν υπερσύνδεσμοι που οδηγούν σε βίντεο, εικόνες ή κείμενα. Συμβουλεύουμε τους/τις μαθητές/τριες να διαβάζουν πρώτα τα κείμενα στις εκάστοτε διαφάνειες και έπειτα να επιλέγουν τους υπερσυνδέσμους. Να μην είναι βιαστικοί και

να επεξεργάζονται προσεκτικά τα δεδομένα τους. Μας ενδιαφέρει να πάρουν απλά μια γενική εικόνα του περιεχομένου.

Όταν ολοκληρώσουν την επεξεργασία των υπερκειμένων, καλούνται να συμπληρώσουν ένα κοινό φύλλο εργασίας στο GoogleDrive (βλ συνοδευτικό υλικό, υποφάκελο 4^ο στάδιο, έγγραφο «Κοινό έγγραφο στο GoogleDrive»). Οι ασκήσεις είναι κοινές, όμως περιέχουν υποερωτήματα με τις ενδείξεις 1 και 2, για να ξέρει κάθε ομάδα τι πρέπει να συμπληρώσει. Διευκρινίζουμε στα παιδιά πως θα ασχοληθούν μόνο με τα υποερωτήματα που έχουν την ένδειξη της δικής τους ομάδας. Στο τέλος, όμως, αν υπάρχει κάποιο κενό υποερώτημα σε μία ομάδα, μπορεί να τη βοηθήσει η άλλη ομάδα και να το συμπληρώσει. Σημειώνεται πως σε αυτή τη δραστηριότητα δεν επιλέχτηκε η επεξεργασία των ίδιων σημείων ταυτόχρονα και από τις δύο ομάδες, λόγω της έλλειψης εξοικείωσης με τη συγκεκριμένη πρακτική.

Ο/Η εκπαιδευτικός εδώ έχει ρόλο βοηθητικό. Πηγαίνει κοντά στις ομάδες και όπου υπάρχει κάποιο πρόβλημα ή απορία τους καθοδηγεί. Με την ολοκλήρωση του φύλλου προβάλλεται στην ολομέλεια και σχολιάζονται όσες απαντήσεις προβληματίσαν ή δυσκόλεψαν τα παιδιά. Ζητάμε να συγκρίνουν τον τρόπο που συνεργάστηκαν στο δεύτερο δίωρο και τώρα και να εντοπίσουν τα μειονεκτήματα της πρακτικής του δεύτερου δίωρου (π. χ. αναγκαία μετακίνηση στον υπολογιστή της άλλης ομάδας, έλλειψη δυνατότητας ταυτόχρονης εργασίας, αλλά αναμονή για το κάθε στάδιο). Στη συνέχεια, εξηγούμε πως μια διαδικτυακή πρακτική, όπως του Google Drive, μπορεί να εφαρμοστεί ανάμεσα σε ανθρώπους διαφορετικών χωρών. Ποιο θα ήταν όμως το πρόβλημα, αν ήθελαν να γράψουν ένα συνεργατικό κείμενο; Πώς θα μπορούσαν να συνεννοούνται, για να μοιράζονται αρμοδιότητες; Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στην ανάδειξη της δυνατότητας σύγχρονης συνομιλίας κατά την επεξεργασία κειμένων στο GoogleDrive. Οι υπηρεσίες της τεχνολογίας άλλωστε προκύπτουν από τις ανάγκες των ανθρώπων.

Κλείνοντας ενημερώνουμε τα παιδιά πως θα φτιάξουμε ένα δικό μας μηνιαίο ημερολόγιο σε ηλεκτρονική μορφή (στο 7ο στάδιο) και μετά θα το εκτυπώσουμε. Θα

διακοσμήσουμε κάθε μήνα με παροιμίες, σχέδια και εικόνες που να ταιριάζουν στον καθένα (π.χ. Μάρτιος: εικόνες παρέλασης, Ευαγγελισμού, σημαίας, επανάστασης 1821, παροιμία «Μάρτης γδάρτης, παλιός παλουκοκαύτης» κλπ.). Τους χωρίζουμε σε ομάδες. Αναθέτουμε σε κάθε ομάδα μια εποχή και ζητάμε από κάθε μία να αναλάβει να φέρει ένα αντικείμενο ή ρούχο που πιστεύει ότι σχετίζεται με την εποχή για να βγει φωτογραφία με αυτό (στο 5ο στάδιο), για να εισαγάγουμε τις φωτογραφίες στο ημερολόγιο που θα δημιουργήσουμε.

5ο στάδιο

Στο στάδιο αυτό ως αφόρμηση μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το ημερολόγιο σχολικής ζωής του σχολείου μας. Μπορούμε να το δείξουμε στα παιδιά και να ρωτήσουμε ποιο πιστεύουν ότι είναι το περιεχόμενό του και ποιος ο λόγος ύπαρξής τους στα σχολεία. Μετά τη διεξαγωγή της συζήτησης εξηγούμε τη χρησιμότητά του και συμπληρώνουμε ότι λειτουργεί ως αρχείο και σε περίπτωση ατυχήματος ως αποδεικτικό στοιχείο. Μπορούμε να αναφέρουμε και τα ημερολόγια των πλοίων (ή ημερολόγια γέφυρας) που κρατούν οι καπετάνιοι αυστηρά σε καθημερινή βάση στα οποία καταχωρείται οτιδήποτε σχετίζεται με τον πλου. Από λογοτεχνική σκοπιά για το θέμα θα μπορούσαμε να δούμε το «Ημερολόγιο καταστρώματος» του Σεφέρη.

Στη συνέχεια, αναθέτουμε σε κάθε δυάδα την επεξεργασία συγκεκριμένων ιστοσελίδων. Η πρώτη ομάδα θα ασχοληθεί με την ιστοσελίδα του [Δήμου Αθηνών](#) και το πολιτιστικό ημερολόγιο που είναι αναρτημένο εκεί, όπως επίσης και με την εκπαιδευτική πύλη του [Υ.Π.Π.Θ.](#), η οποία περιέχει ημερολόγια στρατιωτών του πολέμου του '40. Επισημαίνουμε πως θα εξεταστούν συγκεκριμένα κομμάτια. Από την πρώτη ιστοσελίδα θα διαβαστούν συνοπτικά οι τίτλοι που αναφέρονται στις ημέρες του ημερολογίου και θα ασχοληθούν με τη δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα την Παρασκευή στις 16.00, την Έκθεση Χειροποίητου Τεχνόπολις. Από τη

δεύτερη θα ασχοληθούν με την πρώτη ημερολογιακή αναφορά του Σ. Τζιρόπουλου (Ημερολόγιον από τον πόλεμον του 1940, Νέα Θέσις, Αθήνα 1997).

Η δεύτερη ομάδα θα ασχοληθεί με το διαδικτυακό [ημερολόγιο εκδηλώσεων Ρόδου](#), στο οποίο θα παρατηρήσει γενικά τα θέματα που παρουσιάζονται και θα εντοπίσει ποια από αυτά εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα, και με την τελευταία ημερολογιακή αναφορά (Παρασκευή 11-4-1941) του Αρχιμανδρίτη Θεόκτιστου Αλεξόπουλου από την εκπαιδευτική πύλη του [Υπ.Ε.Π.Θ.](#)

Η τρίτη ομάδα θα επεξεργαστεί την ιστοσελίδα μιας [παιδικής κατασκήνωσης](#) και θα εξετάσει ποιο κειμενικό είδος χρησιμοποιεί, αν πιστεύει ότι είναι αυθεντικά τα κείμενα (συσχετισμός ηλικίας παιδιού με δομή κειμένου, ενδεχόμενα λάθη κλπ.) και ποιο σκοπό εξυπηρετεί το συγκεκριμένο είδος στη συγκεκριμένη επιχείρηση. Τα κείμενα που θα επεξεργαστούν είναι τρία: «το ημερολόγιο ενός κατασκηνωτή τελικό», «το ημερολόγιο ενός κατασκηνωτή 16/8» και «το ημερολόγιο ενός κατασκηνωτή 15/8».

Πριν ξεκινήσουν οι μαθητές/τριες την ενασχόλησή τους με τα κείμενά τους, τους δίνουμε διευκρινιστικές οδηγίες για το πού θα πρέπει να επικεντρώσουν την προσοχή τους. Καταρχήν, θα πρέπει να εντοπίσουν αν το ημερολόγιο είναι προσωπικό (π.χ. χρήση πρώτου προσώπου, καταγραφή προσωπικών εμπειριών, σκέψεων και συναισθημάτων κλπ.) ή τείνει προς ένα ετήσιο ή μηνιαίο ημερολόγιο που εμπλουτίζεται με πληροφοριακά κείμενα. Αν ισχύει η δεύτερη περίπτωση, θα αναζητήσουν τι είδους πληροφορίες είναι αυτές που παρουσιάζονται. Αν ισχύει η πρώτη, θα επισημάνουν τον σκοπό που γράφτηκαν αρχικά και τον σκοπό χρήσης τους μετά από χρόνια. Τέλος, μπορούν να εξετάσουν τη γλώσσα που χρησιμοποιούν συνδυαστικά με την ιδιότητα του γράφοντα κλπ.

Οποιαδήποτε παράμετρο αναφέρουμε θα τη γράψουμε στον πίνακα. Τα παιδιά για κάθε κείμενο που εξετάζουν θα πρέπει να κρατούν σημειώσεις με βάση αυτές τις παραμέτρους. Δίνονται ρητές διευκρινήσεις για τη στρατηγική των σημειώσεων. Είναι λόγος καταγραφής των σημαντικότερων πληροφοριών, συνοπτικός, χωρίς λεπτομέρειες και απαιτεί αυξημένη ταχύτητα γραφής. Καλό θα είναι να χωρίσουν το φύλλο του τετραδίου σε δύο ή τρία μέρη ανάλογα με τον αριθμό των κειμένων που καλούνται να επεξεργαστούν, για να μην ανακατευτούν οι σημειώσεις των διαφορετικών κειμένων τους. Μπορεί να δοθεί από τον/την εκπαιδευτικό έτοιμο φύλλο που να υπάρχουν ήδη καταγεγραμμένες οι παράμετροι που θα εξεταστούν, αν θεωρεί ότι τα παιδιά του τμήματος δεν έχουν κατακτήσει τη γρήγορη καταγραφή δεδομένων από τον πίνακα.

Με την ολοκλήρωση της επεξεργασίας των ιστοσελίδων ακολουθεί παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια. Κάθε φορά που μια ομάδα παρουσιάζει τα συμπεράσματά της, προβάλλεται η σχετική ιστοσελίδα, για να μπορούν να παρακολουθούν και οι υπόλοιποι/ες μαθητές/τριες.

Συμπληρωματικά με τη δραστηριότητα του 5ου σταδίου, αν ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να συνδυάσει και την παραγωγή γραπτού λόγου με τα κείμενα που επεξεργάστηκαν οι μαθητές, μπορεί να τους/τις χωρίσει σε δύο τριάδες (με ανάμεικτα μέλη από τις προηγούμενες ομάδες) και να τους/τις παροτρύνει να φτιάξουν ένα μονοήμερο πρόγραμμα εκδηλώσεων που θα πραγματοποιηθεί μια Κυριακή απόγευμα στον χώρο του σχολείου με σκοπό να συλλέξουν χρήματα και υλικά αγαθά για οικογένειες που έχουν ανάγκη (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, έγγραφο «5ο στάδιο_Κείμενο εκδήλωσης»). Υποτίθεται ότι αυτή η εκδήλωση γίνεται κάθε χρόνο στο σχολείο, όμως πέρσι δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Έτσι, θα πρέπει μαζί με το πρόγραμμα να γράψουν και ένα σύντομο κείμενο για την προώθησή της εκδήλωσης, το οποίο θα είναι από το υποτιθέμενο προσωπικό τους ημερολόγιο, όπου θα εκφράζουν τα θετικά της συμμετοχής τους στην εκδήλωση και τα συναισθήματα χαράς, ικανοποίησης και προσφοράς που νιώθουν, για να προσελκύσουν συμμετέχοντες. Εδώ μπορούν να σκεφτούν τα παιδιά και κάποια φωτογραφία που θα μπορούσαν να τραβήξουν που να συνδέεται με την εκδήλωση του φιλανθρωπικού σκοπού.

Στο τέλος, μετά την παρουσίαση των προγραμμάτων για την εκδήλωση και των ημερολογίων στην ολομέλεια, θα γίνει η φωτογράφιση των όσων έχουν φέρει μαζί τους τα παιδιά για τα ημερολόγια του 7ου σταδίου. Αν υπάρχει κάποια ιδέα για φωτογράφιση που να σχετίζεται με την εκδήλωση, μπορεί να πραγματοποιηθεί και να τη συνδέσει ο/η εκπαιδευτικός με τα κείμενα των παιδιών, να εκτυπωθούν σε ενιαία μορφή και να τους παρουσιαστεί σε επόμενο μάθημα.

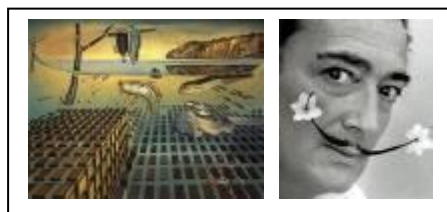

6ο στάδιο

Στο στάδιο αυτό θα δώσουμε μια πιο καλλιτεχνική διάσταση στην έννοια του χρόνου. Θα ασχοληθούμε με τη ζωγραφική του Νταλί, τις προεκτάσεις της στη διακόσμηση χρηστικών αντικειμένων και έργων τέχνης, και με την ποίηση του Καβάφη. Τέλος, θα κληθούν οι μαθητές να δημιουργήσουν τα δικά τους έργα τέχνης.

Εισάγουμε το θέμα της σχετικότητας του χρόνου ρωτώντας τα παιδιά αν έχουν νιώσει ποτέ πως ο χρόνος κύλησε πολύ γρήγορα δίχως να καταλάβουν πότε πέρασε η ώρα. Έπειτα, τους ζητάμε να θυμηθούν αν υπήρξαν στιγμές που ο χρόνος δεν περνούσε με τίποτα. Οι σκέψεις των παιδιών γράφονται με συνοπτική μορφή διάσπαρτα στον πίνακα και στο τέλος ζητάμε να μας τις ομαδοποιήσουν και να διακρίνουν μία κοινή βάση. Αναμένεται ο χρόνος να κυλά γρήγορα σε ευχάριστες στιγμές και αργά σε λιγότερο ευχάριστες. Έτσι, συμπεραίνουμε πως πέρα από τις επίσημες μονάδες μέτρησης του χρόνου που είδαμε υπάρχει και ο υποκειμενικός χρόνος που εμπεριέχει την προσωπική μας εκτίμηση.

Δείχνουμε στα παιδιά το PowerPoint κάποιων έργων τέχνης του Νταλί που σχετίζονται με τον χρόνο και την επιρροή της τέχνης του σήμερα (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, αρχείο παρουσίασης «6ο στάδιο_ Πίνακες Νταλί»). Σχολιάζουμε το μη πραγματικό (σουρεαλιστικό ή υπερρεαλιστικό) χαρακτήρα των έργων του και μετά τους παροτρύνουμε να επισκεφτούν ιστοσελίδες σχετικές με τη μίμηση της τέχνης του Νταλί σήμερα στο εμπόριο ρολογιών (η μία ομάδα τη [Viewz](#) και η άλλη την [Jewelpedia](#)).

Ολοκληρώνουμε τη θεματική του Νταλί με τα αποφθέγματά του. Όλες οι ομάδες επισκέπτονται την ιστοσελίδα «[Γνωμικολογικόν](#)» και επεξεργάζονται τα αποφθέγματα του Νταλί. Στο σημείο αυτό εξηγούμε τι σημαίνει απόφθεγμα και τονίζουμε πως μπορεί κάποιος σπουδαίος άνθρωπος να είχε κάτι που να έμεινε στην ιστορία και να αρέσει σε πολλούς, όμως εμείς να μη συμφωνούμε μαζί του. Οι απόψεις, όπως και ο χρόνος, είναι σχετικές. Οι μαθητές/τριες μπορούν να ψηφίσουν τα αποφθέγματα που τους άρεσαν απορρίπτοντας αυτά με τα οποία δε συμφωνούν.

Έπειτα, εξετάζουμε τον χρόνο στην ποίηση του Καβάφη με το ποίημά του «[Κεριά](#)». Αφού οι ομάδες διαβάσουν το ποίημα, ακολουθεί συζήτηση του περιεχομένου και των εικόνων του. Η ολοκλήρωση της επεξεργασίας πραγματοποιείται καθώς ακούμε και βλέπουμε τη [μελοποιημένη εκδοχή](#) του ποιήματος από την Ειρήνη Παππά.

Συνδυάζοντας τις παραπάνω δραστηριότητες με ένα μάθημα καλλιτεχνικών, τα παιδιά παροτρύνονται να διαλέξουν με τι θέλουν να ασχοληθούν δημιουργώντας τα δικά τους έργα τέχνης. Μπορούν να επιλέξουν να δημιουργήσουν με πλαστελίνες τα «λιωμένα» ρολόγια του Νταλί ή τα κεριά του Καβάφη, να ζωγραφίσουν ή να

γράψουν ένα ποίημα, ατομικά ή ομαδικά. Μπορούν να κάνουν συνδυασμούς από τα παραπάνω. Οι δημιουργίες τους θα αναρτηθούν στην τάξη. Για να συνδυάσουμε και τα αποφθέγματα με τις δημιουργίες των παιδιών, μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να μας πουν ένα δικό τους απόφθεγμα που θεωρούν ότι είναι γενική αλήθεια γι' αυτούς. Τα αποφθέγματα τα γράφουν τα παιδιά σε ομαδικό χαρτί ή σε Word μέσα σε πλαίσια κειμένου σε όποιο χρώμα και στυλ γραμματοσειράς επιλέξουν. Κάτω από το απόφθεγμά τους γράφουν το όνομά τους. Τα αποφθέγματα των παιδιών θα αναρτηθούν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης. Αν κάποιο παιδί δυσκολεύεται, το βοηθάει ο/η εκπαιδευτικός ή κάποιος συμμαθητής/τρια.

7ο στάδιο

Το στάδιο αυτό είναι αφιερωμένο στη δημιουργία ημερολογίου για το έτος 2014 και προς το τέλος του μπορεί να πάρει επαναληπτικό/απολογιστικό χαρακτήρα ως προς το σύνολο των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν.

Για το ημερολόγιο θα υπάρχει ένας φάκελος σε κάθε υπολογιστή που θα περιέχει το φωτογραφικό υλικό των παιδιών από το 5ο στάδιο. Θα τους δοθεί ένα πρότυπο φύλλο για τον πρώτο μήνα στο Word (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο 7ο στάδιο_Δημιουργία ημερολογίου, έγγραφο «Δείγμα μήνα»), το οποίο, με τη βοήθεια του φύλλου εργασίας (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο 7ο στάδιο_Δημιουργία ημερολογίου, έγγραφο «Φύλλο εργασίας δημιουργίας ημερολογίου») θα το επεξεργαστούν και έπειτα θα το αποθηκεύσουν. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ασχοληθεί με τρεις μήνες. Ο αριθμός των μηνών, με τους οποίους ασχολείται κάθε ομάδα, μπορεί να αλλάξει και να προσαρμοστεί στον εκάστοτε αριθμό των ομάδων των παιδιών. Ο/Η εκπαιδευτικός θα είναι κοντά στις ομάδες, θα βοηθάει και θα καθοδηγεί, μέχρι να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τη διαδικασία και να χειρίζονται το έγγραφο μόνοι τους.

Εναλλακτικά ή συμπληρωματικά μπορεί να ξεκινήσει μια επαναληπτική συζήτηση απολογιστικού συγχρόνως χαρακτήρα. Η ροή της επανάληψης των βασικότερων σημείων των δραστηριοτήτων ακολουθεί τη σειρά τους στα προηγούμενα στάδια. Οι μαθητές/τριες παρακινούνται να εκφράσουν οποιαδήποτε απορία ή σκέψη τους για όσα έζησαν και έμαθαν. Στο σημείο αυτό μπορεί να χρειαστεί να προβληθεί κάτι ξανά, αν το ζητήσουν οι μαθητές ή το απαιτεί η καλύτερη διεξαγωγή της συζήτησης.

Το τελικό απολογιστικό κείμενο που θα κληθούν να γράψουν τα παιδιά είναι ένα ημερολόγιο μάθησης (learning log), το οποίο δεν έχει συγκεκριμένη μορφή (οι παρακάτω εικόνες είναι από το [διαδίκτυο](#)).

Στο ημερολόγιο μάθησης συμπληρώνονται οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από την εκάστοτε διδασκαλία. Μπορεί να γίνει σε τετράδιο, σε φύλλα χαρτί κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο προεκτείνοντας την επιφάνεια που έχουμε για να γράψουμε, καθώς προεκτείνεται και το θέμα μας, στο μπλοκ ζωγραφικής, στον υπολογιστή κλπ. Εδώ εμείς θα κάνουμε ένα διάγραμμα στον πίνακα με τις βασικές πτυχές του θέματος «ημερολόγια» που ασχοληθήκαμε και θα το συμπληρώσουν τα παιδιά, όπως επιθυμούν, σε χαρτιά ή στο μπλοκ τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3^ο δίωρο. Φύλλο εργασίας επεξεργασίας ημερολογίων

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

1. Ποια θεωρείται η πρώτη μέρα του έτους στο ημερολόγιό σας;

---

2. Ποια θεωρείται η τελευταία μέρα του έτους στο ημερολόγιό σας;

---

3. Βάζω $\surd$ σε όσα ισχύουν.

- Η 25^η Μαρτίου είναι αργία.
- Η 28^η Οκτωβρίου είναι αργία.
- Η 26^η Οκτωβρίου είναι αργία.
- Η Πρωτομαγιά είναι αργία.

4. Τον Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο πόσες μέρες είναι σημειωμένες στο ημερολόγιό σας ως ΔΙΑΚΟΠΕΣ-ΑΡΓΙΕΣ;

---

5. Υπάρχουν διακοπές για τις απόκριες;

---

6. Υπάρχουν μήνες που δεν υπάρχουν καθόλου στο ημερολόγιό σας ή θεωρούνται μήνες θερινών (καλοκαιρινών) διακοπών;

Όνομα

ομάδας:

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Μπορούμε να ασχοληθούμε με τη διαφορά ώρας σε χώρες εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να επισημάνουμε τη σχετικότητα στον τρόπο που μετράμε και αντιλαμβανόμαστε τον χρόνο. Ένα ακόμα παράδειγμα στο ίδιο πλαίσιο είναι και η διαφορά μεταξύ ιουλιανού και γρηγοριανού ημερολογίου. Το γεγονός ύπαρξης και των δύο ημερολογίων ακόμα και σήμερα καθιστά δύσκολη τη χρονολόγηση ιστορικών γεγονότων και επισφραγίζει την άποψη πως ο χρόνος αποτελεί σύμβαση μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας.

Μία αναφορά που θα γοητεύσει τα παιδιά αφορά το κινέζικο ημερολόγιο. Κάθε χρόνος έχει τη δική του ονομασία, μία ονομασία ζώου, και σχετίζεται με τα δώδεκα ζώδια που ακολουθούν τις ίδιες ονομασίες ζώων, όπως τα έτη. Η κινέζικη πρωτοχρονιά δε γιορτάζεται με βάση μια σταθερή ημερομηνία, κάτι που μπορεί να συνδεθεί με όσα αναφέρθηκαν για τη σχετικότητα της μέτρησης του χρόνου.

Οι δραστηριότητες του έκτου σταδίου, που σχετίζονται με την τέχνη του Νταλί, μπορούν να εμπλουτιστούν με μια περιήγηση στην ιστοσελίδα του [μουσείου](#) Νταλί, στην οποία υπάρχουν φωτογραφίες του καλλιτέχνη, αλλά και πολλά έργα του. Μπορούν να αξιοποιηθούν οι [χάρτες](#) που παρατίθενται και το ημερολόγιο, στο οποίο φαίνονται οι ημέρες λειτουργίας του μουσείου.

Στο τελευταίο δίωρο μπορούμε να αλλάξουμε μορφή στο ημερολόγιο μάθησης και να συμπληρωθεί σε μια πιο αυστηρή εκδοχή του ηλεκτρονικά ή έντυπα (βλ. παράρτημα). Η επίσκεψη στην ιστοσελίδα του [υπουργείου παιδείας της δυτικής Βιρτζίνια](#) θα δώσει περισσότερες πληροφορίες.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Επειδή το σενάριο περιέχει πολλές πηγές, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χωρίσει τις πηγές του κάθε δίωρο και να τις αντιγράψει σε ένα έγγραφο Word, ώστε να τις έχει συγκεντρωμένες στον υπολογιστή του/της με τη σειρά που τις χρειάζεται. Το ίδιο έγγραφο μπορεί να αποθηκευτεί και στους υπολογιστές του εργαστηρίου

πληροφορικής για να είναι προσβάσιμες οι πηγές σε περίπτωση που τα παιδιά δυσκολεύονται. Επίσης, κάποιες ιστοσελίδες που πληκτρολογούνται δύσκολα μπορεί να μεριμνήσει πριν το μάθημα να τις ανοίξει ο/η εκπαιδευτικός στους υπολογιστές των ομάδων.

Το συγκεκριμένο σενάριο συντάχθηκε έχοντας ως σημείο αναφοράς ένα τμήμα έξι παιδιών. Επομένως, έχει συνυπολογιστεί αυτή η παράμετρος σε όλες τις διαστάσεις που αφορούν τη σύνταξη του σεναρίου. Στις δραστηριότητες που προτείνονται συμμετέχουν το πολύ τρεις ομάδες. Η εφαρμογή του σεναρίου σε μεγαλύτερο αριθμό παιδιών μπορεί να γίνει, αν δώσουμε το ίδιο θέμα ενασχόλησης σε δύο ομάδες αντί σε μία.

Οι δραστηριότητες είναι ενδεικτικές, όπως και ο χρόνος που απαιτείται για να ολοκληρωθούν. Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ποιες θα πραγματοποιήσει ή/και ποιες θα τροποποιήσει/αφαιρέσει από κάθε στάδιο, για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών του τμήματός του/της, στους στόχους που θέλει να εκπληρώσει και στον χρόνο που επιθυμεί να διαθέσει.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Christie, F. 2002. *Classroom Discourse Analysis. A Functional Perspective*. London-New York: Continuum.

Kress, G., Jewitt C., Bourne J., Franks, A., Hardcastle, J., Jones K., Reid, E. 2005. *English in Urban Classrooms. A multimodal perspective on teaching and learning*. London – New York: RoutledgeFalmer.

Κουτσογιάννης, Δ. 2011. Λόγοι, μακροκείμενα και στρατηγικές κατά την αναπλαισίωση της πολυτροπικότητας στα διδακτικά εγχειρίδια νεοελληνικής γλώσσας του Γυμνασίου. Στο Πουρκός, Μ. & Κατσαρού, Ελ. (επιμ.). *Βίωμα, μεταφορά και πολυτροπικότητα: εφαρμογές στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες, 550-574.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την*

ελληνική γλώσσα 32., Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ, 208-222

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ημερολόγιο μάθησης

Ημερομηνία	Τι ήθελα να μάθω.	Τι έμαθα.	Με ποιον τρόπο το έμαθα.	Πού και πώς μπορώ να χρησιμοποιήσω αυτό που έμαθα.